

Василь Шейко

доктор історичних наук, професор, дійсний член Національної академії мистецтв України, заслужений діяч мистецтв України, ректор Харківської державної академії культури

e-mail: rector-2@ic.ac.kharkov.ua

Vasyl Sheyko

Doctor of Historical Sciences, Professor, Rector, Kharkiv State Academy of Culture

orcid.org/0000-0002-3532-7439

Наталя Кушнарєнко

доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник культури України, проректор з наукової роботи Харківської державної академії культури

e-mail: lata@ic.ac.kharkov.ua

Natalia Kushnarenko

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Vice-Rector, Research, Kharkiv State Academy of Culture

orcid.org/0000-0003-1168-0446

Методологічна рефлексія культурологічних і мистецтвознавчих досліджень

Methodological Reflection of Studies on Art and Culture

Анотація. Доведено, що складність, багатоаспектність та міждисциплінарний статус фундаментальних і прикладних культурологічних або мистецтвознавчих наукових проблем зумовляють необхідність їхнього вивчення в системі координат, заданих різними рівнями методології науки. Розглянуто специфіку використання пізнавальних можливостей загальнонаукових підходів і методів у багатоаспектному студіюванні культури і мистецтва. Особливу увагу приділено культурологічному підходу, до якого слід застосувати теоретико-методологічний потенціал пізнавальних можливостей інших наукових підходів, методів і методик.

Ключові слова: культура, мистецтво, методологія, загальнонауковий підхід, культурологічний підхід, культурологічне дослідження, мистецтвознавче дослідження.

Рефлексія наукового осмислення об'єкта культурологічного чи мистецтвознавчого дослідження передбачає використання як фундаментальних, загальнонаукових, так і конкретно-наукових або спеціальних підходів та методів. При цьому вони мають застосовуватися з точки зору *предметного поля культури* або мистецтва.

Складність, багатоаспектність та міждисциплінарність сучасних фундаментальних і прикладних культурологічних, мистецтвознавчих наукових студій зумовляє необхідність застосування сукупності загальнонаукових підходів: системного, структурно-функціонального, діяльнісного, аксіологічного, семіотичного, культурологічного, герменевтичного, феноменологічного, синергетичного, комунікативного, когнітивного та ін. Вагомих результатів студіювання наукової проблеми можна досягти за умови правильного розуміння суті наукового підходу, чіткого вибору основних, вихідних підходів, адекватних для успішного досягнення мети і завдань наукового дослідження.

Аналіз методологічної рефлексії культури і мистецтва останніх десятиліть виявив дві взаємопов'язані зако-

номірності: 1) посилення вимог до адекватного застосування наукових підходів і методів дослідження культури і мистецтва; 2) закономірність, згідно з якою основні «проблемні зони» таких досліджень зосереджуються навколо однієї категорії — «методології». У дисертаційних дослідженнях (курсівих, дипломних, магістерських працях) гуманітарного спрямування загалом та культурологічних і мистецтвознавчих зокрема є розділ (пункт), присвячений обґрунтуванню методологічних засад наукового дослідження. Тут, часто без визначення пріоритетного, базового наукового підходу в довільній послідовності фіксують, що в «дослідженні використано різні підходи» — і наводять перелік стандартного набору: системний, культурологічний, діяльнісний, герменевтичний, семіотичний, феноменологічний тощо. Перелічують їх без «прив'язування» до предметного поля дослідження, обґрунтування того, чому та які наукові підходи чи методи використано для вирішення конкретного завдання дослідження, досягнення мети, розв'язання означеної наукової проблеми, хоча науковці загалом можуть назвати

певні методи, їхніх представників і навіть процитувати необхідні фрагменти їхніх праць.

Слід засвоїти такі основні правила:

– загальнонаукові підходи і методи мають бути осмислені і подані в контексті предметного поля наукового дослідження;

– обов'язковою складовою методологічної частини наукової праці мають бути конкретно-наукові або спеціальні методи;

– має бути вибудована ієрархічна послідовність використаних наукових підходів і методів з огляду на пріоритетність одного або кількох із них;

– слід чітко визначити, який із використаних наукових підходів чи методів уможливить розв'язання конкретного завдання наукового дослідження.

До загальнонаукової методології належить культурологічний підхід, який інтегрує методи наукового пізнання філософії, соціології, історії, психології, мистецтвознавства, етнографії, антропології, релігієзнавства тощо. Культурологічна думка не обмежується чіткими науковими підходами до культури (загальнонауковими або спеціалізованими методологіями): вона розглядає спеціалізовані форми культури (мистецтво, мораль, релігію), повсякденні форми культурної свідомості, в ній власне наукові способи пізнання органічно поєднуються з художніми і навіть релігійно-містичними рефлексіями. Однак культурологічний підхід, безпосередньо пов'язаний з методами інших гуманітарних наук, не є їхньою абстрактною сумою [3, с. 78].

Культурологічна рефлексія розвивається у взаємодії з такими формами пізнавальної діяльності, як філософська, релігійна, соціологічна, мистецтвознавча, психологічна, антропологічна. Якщо філософія, інтерпретуючи проблеми в межах свого методу, вводить їх в абстрактний контекст аналізу, надаючи статусу «вічних проблем» буття, то культурологія долучає до свого предметного поля соціально-культурні феномени, що є об'єктами аналізу інших гуманітарних наук.

На відміну від мистецтвознавства, культурологія не обмежується емпіричними фактами та їхньою інтерпретацією, а на основі концептуального аналізу культурних текстів відтворює культурний феномен в усій його онтологічній цілісності. На відміну від соціології, що вивчає суспільство як цілісну систему, окремі соціальні інститути, соціальні групи і спільноти, відносини між людиною і суспільством, закономірності поведінки індивіда в соціумі, культурологія акцентує увагу на осмисленні взаємозв'язку культури й соціуму.

Потенційний діапазон концепцій і теорій культурології є різноманітним (герменевтика, структуралізм, функціоналізм, еволюціонізм, дифузійнізм, синергетика тощо). Так, *герменевтика* дозволяє визначити основні принципи інтерпретації народної релігійної культури, проаналізувати її в контексті іманентних властивостей; *структуралізм*, що містить, зокрема, *семіотичний підхід* складних кодів її артефактів, орієнтує на розуміння змісту народної релігійної культури; *соціальна психологія* сприяє осмисленню відношень між культурним феноменом і суспільством, розкриттю специфіки народної творчості. Особливо слід

відзначити *функціоналістські теорії*, що створюють методологічну основу для осмислення функцій, які культура виконує для задоволення життєвих потреб особистості та суспільства.

Окреме місце в культурологічному пізнанні посідає *аксіологічний підхід* у дослідженні культури. На відміну від аксіології як філософського вчення про цінності, її культурологічному вимірі створює основи для аналізу культури в контексті її інтерпретації як регулятивно-нормативної сфери життєдіяльності соціуму, а також розробки нормативної моделі. У культурологічному контексті аксіологічний підхід дозволяє визначити вектори і стадії змін цінностей культури в процесі соціогенезу. Він є важливою складовою вивчення процесів інкультурації, що пов'язані із засвоєнням індивідом певної системи культурних цінностей народу. Комплексний аксіологічний аналіз культури особливо важливий нині у зв'язку з проблемою пошуку нових культурних основ і орієнтирів існування українського суспільства, а також забезпечення соціальної взаємодії в українському соціумі.

Важливою складовою проблемного поля культурологічного пізнання є *культурна динаміка* — зміни, що відбуваються в українській культурі в результаті її самоорганізації, а також взаємодії з іншими культурами. Культурологічна думка поєднує концепції різних норм наукового пізнання, що дозволяє інтерпретувати динамічний процес культури із різних методологічних позицій — *еволюціонізму, дифузійнізму, структурно-функціонального підходу, теорії конфліктів, синергетики тощо*. Особливий інтерес становить дослідження нелінійних процесів розвитку культури як складної системи на основі методологічних принципів синергетики, що уможливило вивчення її змін у нестабільних фазах існування (кризи, бифуркації).

Сучасні *глобалізаційні процеси* актуалізують аналіз тенденцій розвитку української культури в умовах культурної різноманітності. Якщо філософія культури допомагає людині усвідомити найзагальніші виміри культури, то культурологія робить акцент на різноманітності й відмінності культур. Обидва види знання — *філософське і культурологічне* — взаємодоповнюють одне одного, однак лише в контексті культурологічного підходу можна виявити детермінанти і специфіку регіональності української культури.

Отже, в межах культурології відбувається зміщення акцентів від загального (що передбачає єдність культур) до одиничного, унікального, що зумовлює культурну різноманітність. По суті, проблема полягає у визнанні цінності та різноманітності культур як норми сучасного буття, осмисленні принципової сумісності «Свого» й «Іншого».

Розкриття проблеми різноманітності й ідентичності в межах культури потребує конструювання нової методологічної моделі дослідження цього феномена, яку можна створити на принципах *мультикультуралізму* і *міжкультурного діалогу*. Такий підхід має практичне значення для визначення принципів гармонійного розвитку української культури в контексті глобалізації.

Реалізація культурологічної моделі дослідження дозволяє не тільки розкрити сутність феномену культури, його діалектичний взаємозв'язок із суб'єктом творчості і соціумом, визначити принципи її гармонійного розвитку, а й здійснити верифікацію висновків на основі аналізу емпіричного матеріалу.

Слід зазначити, що культуролог чи мистецтвознавець стикається з особливими труднощами, пов'язаними з парадигмальністю, відсутністю загальноновизначених методологічних засад як гуманітарних наук загалом, так і культурології й мистецтвознавства як самостійних наукових галузей.

Останнім часом відбулися зміни в культурологічній науці, яка набула статусу *самостійної наукової галузі*. Водночас це ускладнило діяльність учених-культурологів, потребувало вироблення відповідних теоретико-методологічних засад. Вони опрацьовувалися в межах інтегративних підходів, оскільки інтегративним є й саме поняття культури.

Після набуття культурологією статусу самостійної гуманітарної сфери розпочався процес пошуку її методу (методів), який би сприяв її інституціоналізації. Серед них класичні загальнонаукові підходи — системний, діяльнісний, історичний і відносно нові — синергетичний (М. Каган), граматичний (О. Розеншток-Хюссі), інтермедіальний метод (Н. Тишуніна), соціально-комунікаційний (А. Соколов), культурологічний (В. Шейко), етнологічний, інтертекстуальний, метод дискурсивного аналізу, які застосовувалися поряд із традиційними — біографічним, структурно-семіотичним, психоаналітичним, історико-функціональним, герменевтичним, компаративним підходами, а також методами контент-аналізу, феноменологічним, історико-культурної реконструкції, постструктуралізму та багатьма іншими.

Існує думка, що культурологія нині певною мірою виконує функції філософії, стає своєрідною «наукою наук». Особливо це підтверджується в ситуації визначення методологічної бази дослідження, коли власне філософські дефініції доповнюються культурологічним, герменевтичним, феноменологічним, семіотичним та іншими підходами.

Окрім того, практично всі явища суспільного життя та мистецтва мають статус культурних текстів, у межах яких виявляються різні форми художнього пізнання. Спостерігається певна «експансія» культурології в суміжній сфері гуманітарного знання — психологію, педагогіку, філологію, мистецтвознавство, що збагачує методологічне і категоріальне осмислення культурологічного чинника. За допомогою культурологічного підходу переосмислюються психофізіологічні, антропологічні поняття, які впливають на розвиток культури і мистецтва, набуваючи статусу культурних феноменів. Це свідчить про *розширення об'єктів культурологічного підходу*, за допомогою якого відкриваються нові методологічні можливості для дослідження мистецтвознавства, філософії, філології, педагогіки та ін.

Звертаючись до тієї чи іншої галузі мистецтва, дослідники оперують мовою культурологічних категорій, де сама *категорія цілісності* як основа мистецтвознавчого дослідження набуває статусу базового методологічного смислу. Культурологія в методологічному сенсі стає дедалі затребуванішою, оскільки достатньо наближена до предмета

дослідження. Підтвердженням цього є те, що в процесі самовизначення в культурології сформувалося декілька її версій: *семіотична* (Ю. Лотман), *літературознавча* (С. Аверінцев, М. Гаспаров), *діалогічна* (І. Біблер), *історична* (Л. Баткін, А. Гуревич), *структурно-функціональна* (В. Топоров) та ін. Як і філософія, вона орієнтована на природничо-науковий компонент гуманітарного знання. Зокрема, майже в усіх гуманітарних сферах активно використовується категорія «*культурної моделі світу*», введена до наукового обігу А. Гуревичем, поділена на складові («*мовна модель світу*», «*морфологічна*», «*авторська*», «*національна*» тощо) [2].

Аналіз наукових праць останніх років свідчить, що культурологічний аспект, який є основою (інколи завуальовано) конкретного мистецтвознавчого, лінгвістичного або літературознавчого дослідження, відкриває нові аспекти проблеми й об'єкти дослідження, інколи навіть породжує нові спеціальні методики аналізу: *культурних концептів, метод міфопоетичного аналізу художніх текстів, аналіз форм художньої свідомості (романтизму, модернізму, авангарду тощо) як текстів культури в єдності ідеології, поетики, мови, поведінкового комплексу*. Нині найбільш використовуваними у категоріальному сенсі є поняття «*культурний простір*», «*культурне середовище*», «*культурний комплекс*», «*культурний текст*», «*культурний дискурс*», специфікою яких є принцип системності. Це пов'язано, по-перше, зі зверненням до нових сфер культури (наприклад, до *культури повсякденності*), по-друге, з розумінням процесу взаємопроникнення (*інтертекстуальності*) форм і текстів культури, на фоні чого другорядні явища набувають особливої значущості для розуміння природи художнього і ширше — *історико-культурного процесу*. В єдності *синхронного і діахронного* векторів цього руху формуються так звані «*культурогеми*», тобто культурні мотиви, «*згорнуті*» у своєрідну культурну модель, що розгортається в новому ракурсі у процесі актуалізації її в історико-культурному просторі. Саме тому йдеться про «*культурні імперативи*» і «*культурні стратегії*».

В інституціоналізації методологічних аспектів культурології є певні труднощі, пов'язані з «*розмиванням*» власне методологічної парадигми культурології. З одного боку, це пов'язано з тенденцією до універсалізації гуманітарного знання, де єдність методу передбачає подолання хаосу в описі цього знання. З іншого боку, така модель уніфікованого методу не може застосовуватися до незамкнених систем, особливо пов'язаних із людиною (А. Гуревич, Б. Соколов) [8].

На рівні конкретних наук (культурології, мистецтвознавства, філології, антропології, історії тощо) застосовують конкретно-наукові або спеціальні підходи чи методи відповідно до предметно-об'єктного поля окремої науки. Кожна наукова дисципліна, маючи власний науковий підхід чи метод, делегує його іншим наукам, водночас застосовуючи підходи і методи інших наук для проведення власних досліджень, один із яких є пріоритетним для досягнення мети і вирішення завдань наукового дослідження. На рівні «*тексту*» і можливих принципів його аналізу вони реалізуються в конкретних методах і методиках.

Таким чином, загальнонауковий, або універсальний, підхід реалізується в різноманітті своїх варіантів і трансформацій, зумовлених предметним полем та прикладними завданнями дослідження. Конкретно-науковий або спеціальний підхід, вироблений у межах культурології чи мистецтвознавства, використовують відповідно до проблематики дослідження. Відносно недавно дослідники започаткували такий методологічний аспект, як «культурологічний концептуалізм», який застосовують під час вивчення *концептів* різних культур та їхньої трансформації. Цей частковий метод виник у межах напряму гуманітарних наук, що вивчає культурні концепти, зокрема культурології та філології.

Зазначимо ще один приклад функціонування ієрархії в системі методології. У межах *порівняльно-історичного методу* (в західній науковій традиції його часто називають крос-культурним, у вітчизняній науці ця характеристика має й інші смислові конотації) під час опису художньої культури може використовуватися *іконологічний метод*, а як методика — знаково-символічний аналіз (вибудовується ланцюг: *знаково-символічний аналіз — іконологічний метод — порівняльно-історичний метод*). Може бути *історико-генетичний рівень* — дослідження явищ в генетичному зв'язку у контексті їхнього зародження та розвитку. Водночас будь-яка часткова методика може використовуватися в різних гуманітарних науках за допомогою різних методів. Такою є методика *інтертекстуального аналізу* фактів культури, який надає широких перспектив (у межах герменевтики і компаративістики, інших підходів), якщо його не зводити лише до пошуку безпосередніх запозичень та ілюзій. Це і зіставлення типологічно схожих явищ (творів, жанрів, напрямів) як варіацій на загальні теми та структури, і виявлення глибинної основи артефактів (міфологічних, психологічних, соціально-прагматичних), аналіз їх у культурному контексті. За допомогою інтертекстуального аналізу виявляють: конкретний контекст, з яким «грає» твір; жанр, у якому його написано; систему інваріантних для автора мотивів, сучасний соціокультурний контекст, у діалозі з яким формується текст; глибинний (міфологічний чи психологічний) архетип, реалізований у теорії, біографічний текст життя і творчості автора та ін. Тобто кожен спосіб аналізу використовується в різних комбінаціях, які визначають предмет, мета і завдання дослідження.

У культурологічних і мистецтвознавчих дослідженнях широко використовують *системний підхід* для дослідження будь-якого предмета вивчення, оскільки *культура і мистецтво* — це *системні феномени*, в яких можливі опис та аналіз окремих елементів системи в їхніх зв'язках та відношеннях, виокремлення системотворчих факторів. Це твердження базується на аксіомі, що без системного підходу не існує гуманітарної науки (як, утім, і будь-якої іншої). Воно цілком доречно, оскільки системність — це властивість будь-якого культурологічного феномена, що сформувався (М. Каган) [4]. Саме в межах системного підходу цей учений запропонував *синергетичний підхід* до явищ культури, заснований на системності, цілісності, нелінійності, взаємодії хаосу й порядку, що їх часто застосовують у дослідженні і соціальних, і культурних процесів.

У межах системного підходу (залежно від завдань дослідження) виникають різні його розгалуження. Так, *повсякденність* як сфера культури, безумовно, має свій системоутворювальний комплекс, який як компонент можна додати до інших системоутворювальних параметрів, а вони, у свою чергу, є складовими іншої системи. Створюється ланцюг у вигляді взаємопроникних систем. Наприклад, під час вивчення культури повсякденності середньовіччя її, зазвичай, розглядають як систему, в якій визначають не тільки матеріальні чинники, але й чинники ментальності, простору та часу, її соціуму, естетики тощо. Тобто визначають не так саму повсякденність, як погляд на неї, ракурс. Водночас сфера повсякденності інтегрується в інші сфери культури — ієрархічну організацію соціуму, мову, мистецтво, науковий, релігійний аспект, унаслідок чого можна дійти висновку про культуру середньовіччя як систему, картину світу, модель та ін. Невипадково в спектрі методології середньовіччя, як свого часу доведено школою «Анналів» та її послідовниками, значну роль відіграє методика *історико-культурної реконструкції текстів* (хронік, творів літератури, мистецтва, документів).

Важливо зрозуміти відмінність *системи* від *структури* в методологічному сенсі. Коли йдеться про структуру — визначається сукупність певних елементів, які перебувають один з одним у певних зв'язках. Система — це структура, яка розвивається, виконуючи певні функції. Відповідно, мова — система, що виконує функції (когнітивну, комунікативну та ін.), має власну структуру, певним чином упорядковану, а отже, системоутворювальну. «Випадіння» якогось із елементів зі структури може зруйнувати систему. Однак у культурологічному сенсі можна стверджувати і те, що «випадіння» якогось-небудь елементу культурної системи не так руйнує, як зумовлює нові якісні її зміни, перехід в інший тип або на інший рівень організації. Це набуває додаткової аргументації в контексті *інтерпретаційних методик* дослідження культурних текстів. Дослідники переважно використовують термін «системно-структурний підхід», якщо необхідно проаналізувати окремі елементи системи культури, їхні системоутворювальні функції.

У другій половині ХХ століття в межах *порівняльно-типологічного методу* формується принцип «діалогізму» у вивченні культур. Він локалізується в межах не тільки компаративістики, а й герменевтичного підходу (М. Бахтін) [1], базується на діалогічному контакті між текстами та взаємодії *тексту* і *контексту* із залученням пізнавальних можливостей герменевтики. Це сприяє розширенню методологічних засад культурологічних досліджень.

Майже всі зазначені й інші наукові підходи і методи можна розглядати в контексті *міждисциплінарної методології*, оскільки сама культурологія тяжіє до полідискурсивності, «поліплотичності» (Ю. Лотман) [5].

Нині склалася парадоксальна ситуація: з одного боку, культурологія намагається подолати методологічну узагальненість, створити власну методологічну стратегію, а з іншого — взаємодіє з методологічними стратегіями споріднених гуманітарних дисциплін (когнітивістика, комунікативістика, контент-аналіз та ін.). Це збагачує дослідницький

інструментарій дослідника-культуролога чи мистецтвознавця, надає широких методологічних можливостей для наукового обґрунтування власної думки щодо перспектив розвитку об'єкта і предмета дослідження. У результаті в межах пріоритетного культурологічного підходу можливі різноманітні методи і методологічні практики (методики), що збагачують зміст дослідження, забезпечують його наукову новизну та практичне значення.

Отже, подібно до того, як культурологія формувалася на межі різних напрямів, її методологія на рівні кожної

з сфер і наукових спеціальностей опрацьовує зміст базового культурологічного підходу, долучаючи до його теоретико-методологічного потенціалу пізнавальні можливості інших наукових підходів, методів і методик. Відповідно, в кожній із цих дисциплін об'єкти вивчення часто тотожні, однак предмети дослідження відрізняються, що в культурологічному дослідженні потребує широкого залучення пізнавальних можливостей різних наукових підходів, методів і методик, зважаючи на те, що вони відрізняються не лише в різних країнах, а й у різних школах і навіть у різних дослідників.

Література

1. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества / сост. С. Г. Бочаров. Москва: Искусство, 1979. 424 с.
2. Гуревич А. Я. Категории средневековой культуры. Москва: Искусство, 1984. 349 с.
3. Запесоцкий А. С., Марков А. П. Современная культурология как научная парадигма // Вопросы философии. 2010. № 8. С. 76–87.
4. Каган М. С. Синергетика и культурология // Синергетика и методы науки. Санкт-Петербург, 1998. С. 201–219.
5. Лотман Ю. М. Семiosфера. Культура и взрыв. Внутри мыслящих миров: ст., исслед., заметки: [1968–1992]. Санкт-Петербург: Искусство-СПБ, 2004. 703 с.
6. Чебанюк Т. А. Методы изучения культуры: учеб. пособие / Комсомольск-на-Амуре гос. техн. ун-т. Санкт-Петербург: Наука, 2010. 350 с.
7. Шейко В. М. Культура України в глобалізаційно-цивілізаційному вимірі (історико-методологічні аспекти): монографія / Нац. акад. мистецтв України, Ін-т культурології. Київ: Ін-т культурології НАМ України, 2011. 623 с.
8. Шейко В. М., Богуцький Ю. П., Кушнарєнко Н. М. Наукова творчість у галузі культурології і мистецтвознавства: навч. посіб. / М-во освіти і науки України, Харків. держ. акад. культури, Ін-т культурології Нац. акад. мистецтв України. Харків: ХДАК, 2016. 329 с.
9. Шейко В. М., Богуцький Ю. П. Формування основ культурології в добу цивілізаційної глобалізації (друга половина XIX — початок XXI ст.): монографія. Київ: Генеза, 2005. 592 с.

References

1. Bahtin M. M. Estetika slovesnogo tvorchestva / sost. S. G. Bocharov. Moskva: Iskusstvo, 1979. 424 s.
2. Gurevich A. Ya. Kategorii srednevekovoy kulturyi. Moskva: Iskusstvo, 1984. 349 s.
3. Zapesotskiy A. S., Markov A. P. Sovremennaya kulturologiya kak nauchnaya paradigma // Voprosy filosofii. 2010. # 8. S. 76–87.
4. Kagan M. S. Sinergetika i kulturologiya // Sinergetika i metody nauki. Sankt-Peterburg, 1998. S. 201–219.
5. Lotman Yu. M. Semiosfera. Kultura i vzryiv. Vnutri myislyaschih mirov: st., issled., zametki: [1968–1992]. Sankt-Peterburg: Iskusstvo-SPB, 2004. 703 s.
6. Chebanyuk T. A. Metody izucheniya kulturyi: ucheb. posobie / Komсомolsk-na-Amure gos. tehn. un-t. Sankt-Peterburg: Nauka, 2010. 350 s.
7. Sheiko V. M. Kultura Ukrainy v hlobalizatsiino-tsyvilizatsiinomu vymiri (istoryko-metodolohichni aspekty): monohrafiya / Nats. akad. mystetstv Ukrainy, In-t kulturolohii. Kyiv: In-t kulturolohii NAM Ukrainy, 2011. 623 s.
8. Sheiko V. M., Bohutskyi Yu. P., Kushnarenko N. M. Naukova tvor-chist u haluzi kulturolohii i mystetstvoznnavstva: navch. posib. / M-vo osvity i nauky Ukrainy, Kharkiv. derzh. akad. kultury, In-t kulturolohii Nats. akad. mystetstv Ukrainy. Kharkiv: KhDAK, 2016. 329 s.
9. Sheiko V. M., Bohutskyi Yu. P. Formuvannya osnov kulturolohii v dobu tsyvilizatsiinoi hlobalizatsii (druha polovyna XIX — pochatok XXI st.): monohrafiya. Kyiv: Heneza, 2005. 592 s.

Sheyko V., Kushnarenko N.

Methodological Reflections of Studies on Art and Culture

Abstract. It has been proven that complexity, multidimensionality and interdisciplinary status of fundamental and applied research problems in culture or art studies make necessary their studying in the system of coordinates set by different levels of methodology of science. The specific character of using cognitive capabilities of general scientific approaches and methods in multidimensional study of culture and art is explored. Special attention is paid to the culturological approach, to which theoretical and methodological cognitive potential of other approaches, methods and techniques should be applied.

Keywords: culture, art, methodology, general scientific approach, culturological approach, culturological research, studies on arts and culture.

Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М.

Методологіческая рефлексія культурологічних і мистецтвознавчих досліджень

Аннотация. Доказано, что сложность, многоаспектность и междисциплинарный статус фундаментальных и прикладных культурологических или искусствоведческих научных проблем обуславливает необходимость их изучения в системе координат, которая задается различными уровнями методологии науки. Рассмотрена специфика использования познавательных возможностей общенаучных подходов и методов в многоаспектном исследовании культуры и искусства. Особое внимание уделено культурологическому подходу, к которому следует применить теоретико-методологический потенциал познавательных возможностей других научных подходов, методов и методик.

Ключевые слова: культура, искусство, методология, общенаучный подход, культурологический подход, культурологическое исследование, искусствоведческое исследование.